

БАДАЛОВА Тетяна Геннадіївна,
ад'юнкт кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
майор поліції

Науковий керівник:

ФЕДЧЕНКО Володимир Михайлович,
професор кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІД ЧАС ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНТЕРПОЛУ ЩОДО ОГолоШЕННЯ ОСІБ В МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПРОЦЕДУРИ ЕКСТРАДИЦІЇ В УКРАЇНІ

Останнім часом спостерігається тенденція, за якої громадяни, які вчинили злочини та бажають уникнути покарання, намагаються вирішити питання уникнення кримінальної відповідальності шляхом виїзду «за кордон». Сьогодні, як ніколи, міжнародне співробітництво між державами є одним з основних інструментів, яке спрямоване на об'єднання зусиль у боротьбі із злочинністю. Звісно умови воєнного стану значно ускладнюють процес взаємодії між державами, але навіть за таких обставин не можливо допускати ситуацій, які б призвели до ухилення від кримінальної відповідальності вказаних осіб. Основною метою міжнародного співробітництва є вироблення спільної стратегії та координація дій держав у запобіганні та безпосередній боротьбі зі злочинністю. Таким чином, у сучасній науковій доктрині досить значна увага приділена вивченню питання використання можливостей Інтерполу під час оголошення особи у розшук та здійснення процедури екстрадиції в Україні. Щоб зрозуміти саму структуру, діяльність Інтерполу, розглянемо саме поняття Інтерполу.

Інтерпол – це міжнародна організація кримінальної поліції, яка створена для координації взаємодії правоохоронних органів держав та здійснення спільних заходів щодо боротьби з міжнародною злочинністю [1]. Метою Інтерполу є: забезпечувати широку взаємодію всіх органів (установ) кримінальної поліції в рамках існуючого законодавства країни та у дусі Загальної Декларації прав людини; створювати і розвивати установи, які можуть успішно сприяти попередженню кримінальної злочинності і боротьбі з нею (ст. 2 Статуту міжнародної кримінальної поліції – ІНТЕРПОЛ) [2].

У ст. 3 Статуту зазначено, що організації забороняється будь-яке втручання чи діяльність політичного, воєнного, релігійного чи расового характеру [2]. Згідно з положеннями Статуту Інтерполу можна зробити

висновок, що цю організацію можна віднести до міжнародних міжвідомчих організацій. Про це свідчить рівень представництва держав у системі Інтерполу і наявність у нього правосуб'єктності. Співробітництво країн в Інтерполі стосується визначеного кола питань, пов'язаних з участю поліцейських органів країн-членів у боротьбі з кримінальною злочинністю. Нажаль на період змін, які відбулися у кримінальному процесуальному законодавстві України (20.11.2012 р.) зміни у законодавстві щодо діяльності Інтерполу в Україні не відбулися, особовий склад Інтерполу у своїй практичній діяльності продовжував користуватися «Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів» затвердженої наведеним вище спільним наказом № 54/1858 від 26.02.1997 р. [3].

Починаючи з 2020 року МВС України, Офісом Генеральної прокуратури, Національного Антикорупційного бюро України, Службою Безпеки України, Державного Бюро розслідування, Міністерства Фінансів України, Міністерства Юстиції України переглянуто попередні вимоги щодо діяльності НЦБ Інтерполу в Україні, в яких враховано реформи у сфері правоохоронної, судової діяльності України і зміни, які відбулися у кримінальному процесуальному законодавстві України. Так, 17.08.2020 р. наказом № 613/380/93/228/414/510/2801/5 МВС України, Офісу Генеральної прокуратури, Національного Антикорупційного бюро України, Служби Безпеки України, Державного Бюро розслідування, Міністерства Фінансів України, Міністерства Юстиції України затверджено «Інструкцію про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол» [4].

Використання інформаційної системи Інтерполу правоохоронними органами України здійснюється відповідно до встановленого цією Інструкцією порядку у формі надсилання запиту/звернення до уповноваженого підрозділу або у формі прямого доступу.

Так, згідно умов інструкції [4] уповноважений підрозділ на підставі отриманого від правоохоронного органу України запиту/звернення забезпечує використання інформаційної системи Інтерполу шляхом надсилання запиту про публікацію Генеральним секретаріатом Інтерполу оповіщень:

- червоного оповіщення (RED NOTICE);
- синього оповіщення (BLUE NOTICE);
- зеленого оповіщення (GREEN NOTICE);
- жовтого оповіщення (YELLOW NOTICE);
- чорного оповіщення (BLACK NOTICE);
- пурпурного оповіщення (PURPLE NOTICE);
- помаранчевого оповіщення (ORANGE NOTICE).

Види оповіщень (циркулярів) Інтерполу:

Червоні оповіщення або «оповіщення з червоним кутом» («розшукується») використовуються для організації арешту з подальшою екстрадицією злочинців, що розшукуються на міжнародному рівні. Ці повідомлення базуються на діючому на

національному рівні постанові про арешт, або рішенні суду, що вступило в законну силу, а також прискорюють процес екстрадиції для країн, які визнають ці повідомлення як запит про тимчасовий арешт (з 1998 року це 129 країн-учасниць Інтерполу – 69 %). Повідомлення складається з 3-х основних елементів – детальні відомості про особу, юридична інформація та заходи, що необхідно вжити в разі встановлення особи.

Сині оповіщення використовуються для пошуку інформації про особу або незаконну діяльність осіб, залучених у кримінальну діяльність: найчастіше – для відстеження та встановлення місцезнаходження правопорушників, коли рішення про екстрадицію не прийнято; для встановлення місцезнаходження свідків злочинів.

Зелені оповіщення використовуються для попередження й надання оперативних відомостей про осіб та кримінальні злочини, що вони вчинили, які ймовірно можуть повторити ці злочини в інших країнах. Цей вид повідомлень найчастіше використовуються у випадках педофілії, організованої злочинності та хуліганства. Публікація їх може бути ініційована Генеральним секретаріатом Інтерполу.

Жовті оповіщення використовуються, щоб допомогти встановити місцезнаходження безвісти зниклих й ідентифікувати осіб, які не можуть ідентифікувати себе самостійно, і можуть бути опубліковані на загальному (публічному або незахищеному) веб-сайті Інтерполу.

Чорні оповіщення використовуються для ідентифікації невпізнаних трупів та містять опис знайдених трупів, а також відбитки пальців (у разі їх наявності). Усього в даний час в Генеральному секретаріаті виставлено 820 таких карток.

Пурпурні оповіщення використовуються для попередження про способи вчинення злочинів, предмети, методи і способи приховування злочинів, запиту інформації, яка може сприяти досудовому розслідуванню злочинів.

Помаранчеві оповіщення використовуються для попередження поліції, суб'єктів суспільства та інших міжнародних організацій про потенціальні загрози від замаскованої зброї, поштових відправлень з вибухівкою та інших небезпечних матеріалів, про осіб, методи та способи терористичних актів.

Також існує так зване «спеціальне оповіщення». Спеціальне оповіщення Інтерпол-Рада Безпеки ООН видається відносно особи або групи осіб, що підлягають санкціям ООН через: заморожування активів, заборону пересування, ембарго на поставку зброї.

Оголошення особи в міжнародний розшук складається з таких етапів:

- направлення запиту правоохоронного органу до ДМПС НПУ (Інтерполу);
- перевірка запиту на предмет дотримання міжнародних актів, яка проводиться ДМПС НПУ (Інтерполу).

У разі позитивного проходження перевірки ДМПС НПУ (Інтерполу) звертається за опублікуванням запиту до Генерального секретаріату Інтерполу (далі – Генеральний секретаріат). Але існують випадки повторної перевірки

запиту Генеральним секретаріатом. У разі повторної перевірки запиту Генеральний секретаріат має право в односторонньому порядку прийняти рішення про відмову в міжнародному розшуку та вилучення відомостей про розшук особи з баз даних Інтерполу, якщо злочини, за вчинення яких розшукується особа, мають політичний, військовий, релігійний або расовий характер. Також сюди належать економічні причини переслідування.

Шостим розділом вказаної інструкції [4] передбачено порядок запитування публікації оповіщень Генеральним секретаріатом Інтерполу.

Згідно умов ч. 1 шостого розділу вказаної інструкції уповноважений підрозділ запитує публікацію Генеральним секретаріатом Інтерполу Червоного оповіщення щодо осіб, які розшукуються з метою їх затримання, арешту, обмеження свободи пересування та подальшої видачі (екстрадиції) в Україну.

Публікація Червоного оповіщення запитується за таких умов: вчинене особою діяння кваліфіковано як злочин відповідно до Кримінального кодексу України; особу в установленому законодавством порядку оголошено в розшук правоохоронними органами України: для притягнення до кримінальної відповідальності за злочин, за який передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше двох років; для виконання вироку, яким особу засуджено до позбавлення волі на термін щонайменше шість місяців, або якщо невідбута особою частина покарання становить не менше шести місяців.

Для запиту публікації Генеральним секретаріатом Інтерполу Червоного оповіщення правоохоронний орган України надсилає уповноваженому підрозділу формуляр для запиту публікації Червоного оповіщення, до якого додаються офіційні документи серед яких є документи які потребують перекладу на одну з робочих мов Інтерполу, а саме:

- стислий і зрозумілий опис злочину, вчиненого особою, яка розшукується, зокрема час, місце, спосіб та інші суттєві обставини вчинення злочину, а також інформацію про особисту участь особи у вчиненні злочину, мотиви, з яких його вчинено, та завдану шкоду;

- завірену копію письмового повідомлення про підозру або обвинувального акта;

- завірену копію ухвали слідчого судді про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на стадії досудового розслідування;

- завірені копії ухвали суду про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та ухвали про оголошення розшуку особи на стадії судового розгляду;

- завірену копію обвинувального вироку суду, яким особу засуджено до позбавлення волі, з підтвердженням набуття ним законної сили, на стадії виконання вироку.

Офіційні мови Інтерполу – англійська, французька, арабська та іспанська [1]. У зв'язку з цим виникає потреба широкомасштабного співробітництва і використання продуктивного механізму міжнародної взаємодії. Не зважаючи на сучасні прогалини в чинному законодавстві України ефективним

правовим інститутом, використовуваним у міжнародній практиці співпраці держав є інститут екстрадиції, за допомогою якого забезпечується невідворотність відповідальності та покарання осіб, які вчинили злочин на території тієї чи іншої держави.

Наразі екстрадиція – це найбільш реалізовувана процесуальна форма міжнародного співробітництва. Механізм проведення процедури екстрадиції, закріплений у КПК України та термінологічна одиниця «екстрадиція» вживається у значенні видачі особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для:

- 1) притягнення до кримінальної відповідальності;
- 2) виконання вироку. Саме згідно КПК України екстрадиція включає офіційний запит про видачу особи, її встановлення на території однієї держави, перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі, а також прийняття рішення за запитом та фактичну передачу такої особи іншій державі, компетентні органи якої звернулися із запитом про видачу [5].

Перед тим як перейти до стадій видачі, варто звернути увагу, що центральними органами України щодо екстрадиції є Офіс Генеральної прокуратура України (щодо видачі підозрюваних у кримінальних провадженнях на стадії досудового розслідування) та Міністерство юстиції України (щодо видачі підсудних, засуджених у кримінальних провадженнях на стадії судового провадження або виконання вироку). Починається процедура із затримання особи, яка перебуває в міжнародному розшуку, після її виявлення на території України. Аналізом ст. 281 КПК України встановлено, що зовсім не відокремлене поняття розшук та міжнародний розшук, не зобов'язано слідчого, прокурора збирати матеріали, що підтверджують факти ухилення підозрюваного від органів досудового слідства, перетину кордону України для виключення ризиків визначених у ст. 177 КПК України під час обрання запобіжного заходу – тримання під вартою. Також у ст. 281 КПК України не відокремлено підрозділи, які здійснюють розшук та міжнародний розшук, не визначено правовий статус циркулярів (повідомлень) Інтерполу про розшук і арешт особи як правової підстави для її затримання [5].

На практичному досвіді застосування можливостей ДМПС НПУ (Інтерполу) існували та до теперішнього часу існують деякі проблемні питання пов'язанні зі здійсненням перекладу на одну з робочих мов Інтерполу (англійська, французька, арабська та іспанська) необхідних процесуальних документів [1]. Вказана вимога суперечить можливостям працівників правоохоронних органів, а саме здійснення перекладу процесуальних документів, які становлять слідчу таємницю. Нажаль до теперішнього часу в Національній поліції України та в інших державних органах України, пов'язаних з проведенням досудового розслідування так і не вирішено проблему щодо заснування спеціального підрозділу, який би відповідав за переклад службових матеріалів у зв'язку з чим відповідальність за здійснення перекладу службових матеріалів покладається на той орган, який оголошує особу у міжнародний розшук. Також слід зазначити, що під час здійснення

перекладу приватними компаніями існує також загроза розголошення відомостей досудового розслідування (ст. 222 КПК України «Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування») [5], тому що, більшість таких компаній використовують перекладачів з усієї України в режимі онлайн, а отже у слідчого не має можливості належним чином попередити перекладача про кримінальну відповідальність за розголошення відомостей досудового розслідування. Всі компанії такого напрямку співпрацюють з перекладачами по всій Україні та перенаправляють відскановані копії документів за допомогою інтернет ресурсів на електронну скриньку, а деякі взагалі користуються послугами пошти, тому існує загроза втрати документів, розголошення відомостей, що становлять державну таємницю та таємницю досудового розслідування (ст. 222 КПК України) [5]. Також, в свою чергу враховуючи обставини залучення онлайн перекладачів взагалі не має можливості безпосереднього попередження перекладача про не розголошення змісту перекладу відомостей досудового розслідування, що є порушенням п. 4 ст. 68 КПК України, також в такому випадку у слідчого не має змоги з'ясувати у перекладача стосунки з підозрюваним, обвинуваченим, потерпілим, свідком (ч. 4 ст. 68 КПК України) [5].

Тобто підсумовуючи наведене, робимо висновок про те, що проблематика здійснення перекладу процесуальних документів, які несуть в собі державну таємницю в нашій країні зовсім не вирішена та процесуально не закріплена.

На нашу думку слід враховувати вимоги міжнародних угод та договорів, при цьому слід розробити відповідний механізм застосування чинного законодавства України щодо здійснення процедури екстрадиції відносно злочинів будь-якої категорії, та не допускати випадки не притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності за скоєння ними злочинів з початку широкомасштабного вторгнення РФ в Україну. Щодо озвучених проблемних питань зі здійснення перекладу необхідних процесуальних документів у рамках міжнародного співробітництва у тому числі з питань здійснення екстрадиції, проведення слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, особливо під час доказової діяльності щодо злочинних угруповань існує необхідність на законодавчому рівні вирішити озвучену у статті проблематику щодо здійснення перекладу відповідних процесуальних документів, необхідних для проведення процедури екстрадиції шляхом внесення до положень чинного КПК відповідних змін, а саме: ст. 68 КПК України щодо особи перекладача; ст. 281 КПК України щодо розшуку та міжнародного розшук, необхідності збору матеріалів, що підтверджують факти ухилення підозрюваного від органів досудового слідства, перетину кордону України для виключення ризиків визначених у ст. 177 КПК України під час обрання запобіжного заходу – тримання під вартою, відокремлення підрозділів, які здійснюють розшук та міжнародний розшук. Визначення правового статусу циркулярів (повідомлень) Інтерполу про розшук і арешт особи як правової підстави для її затримання.

Список використаних джерел:

1. Навчальні матеріали Національної академії Внутрішніх справ. URL : <https://arm.naiu.kiev.ua/books/SPOU/1-8.html>.
2. Статут міжнародної організації кримінальної поліції – ІНТЕРПОЛ від 04.11.1992 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#Text.
3. Наказ № 54/1858 від 27.02.1997 р. МВС України, Генеральної прокуратури України, Служби безпеки України, Державного комітету у справах охорони державного кордону України, Державної митної служби України, Державної податкової адміністрації України затверджено Інструкцію про порядок використання правоохоронними органами можливостей НЦБ Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97#Text>.
4. Наказ № 613/380/93/228/414/510/2801/5 від 17.08.2020 р. МВС України, Офісу Генеральної прокуратури, Національного Антикорупційного бюро України, Служби Безпеки України, Державного Бюро розслідування, Міністерства Фінансів України, Міністерства Юстиції України затверджено «Інструкцію про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0054-97#Text>.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI: станом на 05.02.2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

ГАРАЩУК Діана Петрівна,
ад'юнкт кафедри
криміналістики та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПОДАЛЬШОГО ЕТАПУ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗАЙНЯТТЯ РИБНИМ ДОБУВНИМ ПРОМИСЛОМ

На сьогоднішній день забезпечення раціонального використання природних ресурсів є основним завданням сучасного суспільства. В свою чергу держава здійснює контроль за додержання раціонального використання природних ресурсів, зокрема і водних живих ресурсів – риби різноманітних порід. У випадку незаконного видобування водних живих ресурсів з водного середовища, якщо такими діями була спричинена істотна шкода, передбачена кримінальна відповідальність згідно ст. 249 Кримінального кодексу України (далі – КК України).

Проаналізувавши статистичні дані Офісу Генерального прокурора ми маємо змогу побачити, що одним з найпоширенішим кримінальним правопорушенням проти довкілля є незаконне зайняття рибним добувним промислом. Так у 2022 році з 4018 кримінальних правопорушень зазначеної категорії 576 зареєстровано за ст. 249 КК України (14 %), у 2021 році з 5416 – 613 відповідно (11 %), у 2020 році з 4558 – 608 (13 %), у 2019 році з 3769 – 619 (16 %), у 2018 році з 3529 – 538 (15 %) [5]. Вказане свідчить, що на часі